UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Index Baldi Pervsini. I. V. D. In prælectiones in totum Codicem Iustinianeum locupletißimus

... In Qvartvm Et Qvintvm Codicis Libr. Praelectiones / Additionibvs Philippi Decii ...

Baldus

Lugduni, M.D.LXI.

Pigno. actione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95990

Visual Library

a ℭ Quod nō. No. ꝙ ſi mutuatur pecunia ad certum vſum, non pōt repeti non finito illo vſu: ſecus ſi ad nullum vſum, q̄ tunc ſtatim repeti poſſet. Illā glo. tꝫ ibi Bal. in addi. ⁊ ſequitur Ang. ſꝫ Bar. ſibi ꝯtrius. ⁊ eum ſequitur Jo. de imo. in. l. in commodato. §. ſicut. ff. cōmo. ex rōne lr̄e: quia cōmodatū dꝫ preſtare bn̄ficium: ſed in caſu gl. nullū preſtaret, ſi incontinenti repeteretur ergo nec obſt. l. eū qui literis: quia nō loqr̄ qn̄ quis recipit beneficiū ab alio ſꝫ forte iſta ſua ratio non videtur bona: q̄ cōmodatum preſtat bn̄ficium: q̄ datur ad certum vſum: ſed hic loqtur in vno ſimplici, non data ad certū vſum. ſed Franc. rheg. in. d. l. ſi penā. tꝫ cōtra gl. ſꝫ nemo eū allegat. vide text. in. l. ſi ſeruus legatus. §. fin. de leg. i. l. ſideicommiſſa. in. §. ſi heres. de lega. iij. gl. in. l. pe. ī. eo. ⁊. l. ſi vt certo. §. nunc videndū. el. ij. ff. e. Frā. rheg. in d. l. ſi ſeruus. §. ſi. ⁊ d. l. ſi penam. vide do. Abb. in. c. fin. de preca. vbi tꝫ ꝯ Bart. vide q̄ dixi ibi. And. Barba.

b ℭ Una res. Not. gl. in. l. ſi non indu cta. ī. in q. cau. pi. ta. ꝯba. vbi Bar. plura ponit de hac materia. ⁊ an ī depoſito habeat locū retētio ꝓpter expēſas. vide glo. ⁊ Bal. ī. l. ſi quis. ī. depo.

c ℭ Retinere quinternū. Not. de ſcriptoribus. ꝙ poſſunt retinere quinternum pro ſuo ſalario. vide Ange. in. leg. quedam. §. nummularios. ff. de edendo. vide quod nota. Bal. in. l. ſi quis. ī. depoſit. Andreas Barba.

d ℭ Tunicam. Not. ſutores poſſe retinere veſtem pro mercede. Uide Ange. ⁊ Salice. hic. ⁊ in. d. §. ſi centum. per iſta dicta ego conſului apud rocham Alexandrie quod poſſunt retinere fructus donec ſoluantur decime ex poſſeſſionibus. ita conſului contra marchionem montis ferrati. ⁊ plus dico ꝙ etiam poteſt detinere perſonam vt emendet rapinam in. c. i. de in integ. reſtitutione. ⁊ ibi dom. Abba. vbi loquitur de ſcriptoribus. Andreas Barba.

e ℭ Contigit. Adde text. in. l. procuratoris. §. plane. ff. de tribu. ⁊ adde Bal. in. l. eum cui. ī. de actio. ⁊ oblig. ⁊ in. l. pro debito. ī. de bo. autho. iud. poſ. ⁊ que no. Bar. ⁊ Do. in. l. ſi cum doti. §. ti. ff. ſolu. mat. an autem in iſto pretio ſit potior. vide Bal. in. l. quod quis. ff. de pri. cre. di.

f ℭ Fructus. Adde Bal. ponit idem tenentem in. l. quamuis. ī. in quibus cauſis pignus tacite contrahatur. ⁊ in. l. final. ī. eodem. ⁊ in. l. fina. in principio. ī. de non numera. pecunia. ⁊ Pet. de anc. in. c. i. de vſur. ⁊ Anto. de bu. in. c. ad noſtram. el. i. extra. de iureiuran.

ba magis deſeruiunt nature contractus, q̄ natura verbis. tex. eſt no. ff. de preſcrip. verb. l. Inſulā.
3 ℭ † Sed occurrit dubium. Nos dicimus quod cōmodatum non poteſt reuocari, niſi finito vſu, precarium vero quandoq;. quia precarium eſt contractus in patientia domini conſiſtens, non in oblig. quid ergo in mutuo facto ad certum vſum: nunquid antequam ſit in illum vſum facta conuerſio, habeat locum repetitio? glo. ſentit ꝙ non. a ff. de verb. oblig. l. ſi penam. Tene menti.

1 ☞ Commodatarius, quo iure teneatur reſtituere rem commodatam.
2 Pignoraui pro te aliquam rem: an poſſim agere contra te vt eam luas.

ℭ Lex tertia.

DE reſtituendis.

ℭ Commodatarius tenetur reſtituere rē ſibi cōmodatam ad pignorandum, poſtquam ſatiſfecit debitū. h. d.
1 ℭ † Quero. quo iure teneatur? R̄n̄. p ac. cōmodati. ſi ſunt commodata gratis: ſed ſi non gratis tunc per ac. preſcri. verbis. ſi non interuenit pecunia numerata: vt. l. rogaſti. de preſcriptis verbis. ℭ Secundo quero. ſi nō vis luere, nunquid poſſim agere ſtatim contra te vt luas? ⁊ videtur ꝙ ſic. quia pignorate eſt actus momentaneus, ergo ſtatim eſt finitus vſus. ⁊ finitū tempus. Reſpon. quod aliquandiu debet eſſe ceſſatum in luendo, quia hoc tacite videtur actum. iſtud autem aliquandiu, quidam exponunt id eſt diu. alij autem dicunt quod iſtud aliquandiu eſt in arbitrio iudicis nam ſi ſolutio eſt facilis debitori, citius compellitur quam ſi eſt difficilis. vt. ff. mand. l. Lucius. ⁊ argumen. ff. de neg. geſt. l. diuortio. §. i. ⁊ ita notabiliter tenet hic. gl.
2 ℭ † Sꝫ pone ꝙ ego non commodaui tibi ad pignorandum ſed ego ipſe pignoraui pro te. an agam contra te vt luas? Reſpond. ſic. vt ſupra dictum eſt in alio caſu. ſed non eſt eadem actio, ſed actio nego. geſt. ſi pignoraui pro te abſente. aut mandati ſi pro preſente. vt. l. ſemper qui non prohibet. ff. de regu. iur. ⁊ not. iſta quia ſcholares vel cōmodant, vel pignorant pro ſocio ſuo. Unum adde, quod ſi ex qualitate commodantis poſſet eſſe preſumptio citerioris temporis. puta quia eſt ſcholaris forenſis. ⁊ in receſſu tunc non credo q̄ ſit neceſſe expectare diu ne alioquin oporteat aut diſceſſum differre aut rem dimittere, quorum vtrunq; eſt iniquum. argum. ff. de pigno. leg. queſitum.

1 ☞ Res vna an poſſit pro alia retineri.
2 Uenditor rei quam nondum tradidit ſi cadat a poſſeſſione. an habeat hypothecariā, ſi non tranſtulit dominium in emptorem.

ℭ Lex quarta.

PRetextu debiti.

ℭ Breuis eſt. ⁊ ideo nō ſummatur. ſed gratia exēpli pone caſum in terminis hoc modo. Commodaui tibi digeſtum meum. econtra tu commodaſti mihi codicē tuum. tu repetis codicem tuum actione cōmodati. ego volo tenere codicem propter digeſtum. queritur an poſſim. Reſpond. quod non. ⁊ eſt ratio: quia non recipiunt inuicem functionem.
1 ℭ † Hic ergo reuocatur in dubium.
b vtrum vna res b poſſit pro alia retineri, vbi dicas. quod aut peruenit cū vitio, ⁊ tunc non poteſt retineri pro alia re: quia nec pro ſeipſa. vt. l. i. §. redigintur. ff. quorum legatorum. aut peruenit ſine vitio. ⁊ tunc aut cauſa retinendi coheret rei. ⁊ pōt retineri. verbi gratia. propter factas expenſas in re. vt. l. colonus. de vi ⁊ vi arma. ℭ Et ex hoc determinantur quedam queſtiones. prima de ſcriptore qui ſcribit in charta ſcholarium.
c quod poteſt retinere quinternum. c q̄ opera in re equiparatur impenſe in re. vt. ff. de condict. indeb. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ℭ Secundo quod ſutores poſſunt retinere tunicam d pro pretio ſolui ſolito, eadem ratione. ℭ Tertio quod mariſcalci qui curauerunt equum tuū poſſunt retinere equum pro mercede laboris. ⁊ pro expenſis. ℭ Quarto ꝙ vecturales qui portant fardellum ſcholaribus: ⁊ ſoluunt aliquid pro eo nomine gabelle, poſſunt retinere fardellum pro gabella. ⁊ habes tex. no. ff. qui po. in pi. ha. l. huius. quem allegat hic Guil. de cu. Idem in ceteris ſimilibus aut cā retinendi coheret rei. ⁊ tunc aut res eſt alias pignorata, ⁊ poteſt retineri. vt. ī. etiam ob chirog. pec. l. i. ⁊ idem ſi quaſi obligata. vt. ff. de actio. emp. l. Iul. §. offerri. ⁊. l. hereditatis. de here. vel act. vendi. aut non eſt obligata nec quaſi. ⁊ tunc aut obuenit eodem pretextu. ⁊ poteſt retineri. vt. d. §. ſi centum. ⁊. ff. de ſol. l. ſi cum aurum. ⁊ de pigno. act. l. eleganter. §. qui reprobos. aut diuerſo pretextu. ⁊ tunc non poteſt
2 retineri: iſte eſt caſus legis noſtre. que verba ſunt notabilia. ℭ † Sed reuocatur in dubium. certum eſt quod venditor rem venditam poteſt retinere pro pretio non ſoluto immo et pro vno nummo non ſoluto poteſt retinere totam rem vt dicta. l. hereditatis. pone igitur quod cadat a poſſeſſione quero vtrum habeat hypothecariam, ſi non tranſtulit dominiū in emptorem, certum eſt quod non: quia res ſua non poteſt ei eſſe hypothecata. ℭ Sed pone quod tranſtulerat per conſtitutionem precarij, nunquid hoc caſu habeat hypothecariam? gloſſ. ſentit quod non in dicto. §. offerri. que dicit quod non eſt verum pignus. In contrarium facit. dicta. l. huius. ff. qui potiores in pignore habeantur. Breuiter videtur caſus. l. quod niſi ſit expreſſe hypothecata non eſt hypothecata tacite. vt. l. i. in fi. ff. de rebus eorum. Iſta queſtio ſepe contingit e in perſonis mercatorum qui habita de pretio fide rem tradunt, vel quaſi tradunt. nunquid in hac re ipſi ſint potiores actu alijs ratione hypothece tacite necne, videtur caſus pro iſta parte quod non ſint potiores. ff. de in rem verſo. l. quamuis. que eſt hoc notabilis. ⁊ adde. l. fina. in fine. ff. de exceptio. rei vend. ⁊ de priui. credi. l. ſi ventri. §. in bonis. Bal.

ℭ De pigno. actio. Rubrica.

ℭ Et circa iſtam rubricam quero. ſi ad creditorem res obligata peruenit non ex traditione debitoris, ſed aliunde: vel caſu, an ſoluto debito teneatur creditor actione pignoratitia ad rem reſtituendam: ⁊ videtur ꝙ non. quia pignoratitia contrahitur rei traditione, ſicut commodatum. vt inſtitut. quibus modis re contrahitur obligatio. §. Item is cui. ſed hic non interuenit traditio, ergo non competit pignoratitia. contrarium dico per. l. inquilino. ff. de damno infecto. que eſt. l. ad hoc not. ℭ Sed quero, quid in pretorio pignore, vtrum ſoluto debito habeat locum pignoratitia ad reſtituendum detentionem, ſeu ad relaxandum quod habet creditor: ⁊ videtur quo non, ratione predicta. contrarium eſt verum. ⁊ de hoc eſt textus vnicus. ff. vt in poſſeſ. lega. l. Is cui. §. queri. Non obſtat contrarium. quia verum eſt quod traditione contrahitur, vel equipollenti. ⁊ ſic non obſt.

1 ☞ Fructus quando extenuent ſortem? nu. 2. 4.
3 Uenditio feneratitia, an ſit poſſibile quod ſit venditio, ⁊ tamen facta in fraudem vſurarum.

ℭ Lex prima.

QUod ex operis.

ℭ Fructus ⁊ commoda rei pignorate ſortem extenuant ipſo iure creditore percipiente. hoc dicit. Iſta lex non diuiditur: quia in ea regula traditur. Nota quod dixi in ſummario. ſcilicet quod fructus ⁊ obuentiones extenuant ſortem. iſtud vocabulum obuentionem, eſt vocabulum magis latum. vt nota. ff. de condictione indebiti. leg. ſi vrbana. Item quod acceſſorium corrumpit principale, ipſum extenuando. ℭ Releuabit, id eſt,
1 extenuabit. ℭ † Hic quero quando fructus f extenuent ſortem? dicunt
f Doc. quod tunc extenuant. qn̄ cum ſorte recipiunt functionem, ⁊ ideo ſi mutuaui tibi centum pro quibus tu pignoraſti pdiū. ex quo tu percipiſti frumentum, certe iſtud frumentum non extenuat debitū: quia non recipit functionem, cū nō ſit eiuſdē generis, niſi ſit conſumptum vel venditū ꝙ poteſt creditor

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

creditor facere, quando deteriorantur tempora. ita dicit hic Fran. accur. ⁊ Cy. poſt eum. ⁊ gl. or. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſolu. ma. Iſtud ptʒ manifeſta ratione, quia tales fructus non ſunt in dominio creditoris, ſed ſunt tacite obligati: vt. l. Paulus. §. i. ff. de pig. ſed vbi debetur quantitas, niſi tranſeat in dominium creditoris non contingit liberatio. ergo
2 hic non fit compenſatio. ¶ † Sed tunc quero, quid ſi nō percepit creditor ſed alius habens cauſam ab eo? Rū. idem eſt ac ſi ipſe percepiſſet. Plus dico quod reddita tota ſorte, tenetur creditor ad reſtituendam totam rem cū ſuperfluo redditiuum. tex. eſt no. extra de pig. c. cum conſtet.
a ⁊ hec ſunt vera in pignoratitia.[a] feneratitia. vbi eſt notandū quod pignoratitia quando fenus intercedit, eſt in rem ſcripta, ⁊ cōpetit contra quemlibet etiam ſingularem ſucceſſorem: vt no. in d. c. cum conſtet. per Hoſti. ⁊ hoc de equitate canonica. ſed de iure ciuili actio pignoratitia eſt in perſonam ſimpliciter. ⁊ eſt ratio: quia naſcitur ex contractu. Unde non ſe
3 quitur ſingularem ſucceſſorem, cum quo non eſt contractum. ¶ † Sed quid in vendi. feneratitia, nam poſſibile eſt ꝙ eſt vera venditio, ⁊ tamen facta in fraudem vſurarum, vt extra de vſur. c. in ciuitate. ⁊ c. nauigāti. §. i. numquid tunc ſortem. i. pretium extenuant fructus extantes? de conſumptis enim non eſt dubium, vt d xi, ⁊ videtur quod ſic, quia tunc iure dominij ſtatim fructus efficiuntur percipientis. ad quorum reſtitutionem formaliter non obligatur: ſed ad tantundem in eſtimatione. vt. ff. de condi. inde l. In ſumma. §. In frumento. ⁊ eſt ratio, quia cum tales fructus vſu conſumantur, ⁊ tempore deteriorentur, ſunt periculo percipientis. vt. ff. de iu. dot. l. res in dotem. ſi igitur deuenitur ad eſtima. ergo recipit cum pretio functionem, vnde merito ipſo facto fit compenſatio: vt. l. ſi conuenerit, in prin. ff. de pig. ac. In contrarium videtur, quod iſte contractus fuit celebratus in fraudem canonum. ergo non tranſit dominiū. vt. ff. de iur. pa. l.
b ſi libertus minor ⁊c. ſed ad hoc reſpondeo[b]: quod ibi fuit factū in fraudē legis, ⁊ tertij: hic autem in fraudem legis ⁊ ſuppſius, vnde mero iure trāſit dominium preſertim ſi huic traditioni adheret iuramentum ſicut cum vſura ſoluitur tranſit dominium licet reuocabiliter: vt extra de iureiur. debitores. ⁊ ſic mero iure mulier obligatur: ſed obſtat except. quando contrahit colore queſito in fraudem beneficij ſenatuſcon. velleia. vt. ff. ad
4 velleia. l. vir vxori. §. ſi. Ex predictis ergo videtur dicendū. † ꝙ ſiue ſint conſumpti, ſiue non. quando eſt vera emptio tamen facta in fraudem canonum. quod eſtimatio fructuum quamuis extantium extenuet pretium. Tutius tamen eſt ſimpliciter tenere opini. quod aut ſunt conſumpti, aut non. per dictū. §. In frumento. cum gl. ſua. Caue tibi in formatione libelli. nam quando eſt vera venditio facta in fraudem, debet agi condi. ſine cauſa. vel condictione ex iniuſta cauſa: quia licet contractus non peccet in forma tamen eſt iniuſtus in materia. ſi autem eſſet emptio ſimulata, ⁊ in pignus facta tunc haberet locum pignoratitia. que ſi in primo caſu proponeretur inepte, ageretur inepte, ⁊ reſeruaretur ius agendi apte: quia cū eſt male actū, ⁊ bene probatum, pōt denuo agi: vt extra de iudic. examinata. de edi. edic. l. bouem. §. ſi ſub conditione. ⁊ de pactis dota. Bebius. l. Sed ſi econtra eſt bene actū, ⁊ male probatum, nullum reſtat remedium: quia reus abſoluitur diffinitiue, vt. no. ff. de condi. indebi. l. Iul.

¶ Lex ſecunda.

CRreditor. ¶ Fructus qui debuerant pcipi, extenuāt ſortē, ſicut pcepti. h. d. ¶ Oppon. quod non debeat conſiderari an creditor pcipere potuit: ſed an dn̄s pcipere potuit: vt. ff. de rei ven. l. ſi nauis. Sol. illa intelligit vbi poſſidens non hʒ cauſam a domino: ſed qn̄ hʒ cām a domi
c no. tunc cōſideranda eſt poſſibilitas[c] percipiendi ex perſona rei. i. poſſeſſoris. non ex perſona domini: vt hic. quod eſt no. dignum.

¶ Lex tertia.

PActum vulgare. ¶ Licet ſit data vendendi facultas nihilominus tn̄ pōt interim auferri. h. d. ¶ Et eſt ratio: quia obligatione impeditur principale: ergo acceſſorium. facit. ff. de reſcin. vendi. l. fundus qui lucij titij eſt. per quam. l. apparet idē eſſe de licentia data a lege, quod hic dicitur de licentia data ab homine.

1 ☞ Caſus fortuitus ſi aliquem releuat, quot teneatur probare.
2 Culpam abſuiſſe in furto, qualiter probari poſſit.

¶ Lex quarta.

SI creditor. ¶ Creditor non tenetur de caſu fortuito: quī tamen non preſumitur niſi probetur. hoc dicit. ¶ † Quero. nunquid iſte qui releuatur per caſum fortuitum debeat duo probare. Unum affirmatiuum ſcilicet caſus emergentiam: ⁊ aliud negatiuum, ſcilicet ſine ſua culpa interueniſſe caſum: dicit Bul. quod aut eſt talis qui per confeſſionem aduerſarij releuatur. ⁊ non tenetur probare negatiuam, aut eſt talis, qui per negatiuam aduerſarij oneratur, ⁊ tunc debet probare negatiuam, qꝛ eſt fundamentum ſue intentionis. Alij dixerunt non incumbere onus probare negatiuam, quia culpa preſumitur abeſſe. niſi probetur adeſſe. vt. ff. de probat. l. quoties. §. i. ⁊ non valet diſtinctio Bul. quia quantum

a ¶ Pignoratitia. Uide que dixi poſt Bar. in. §. tertij. in proemio. ff.
b ¶ Rn̄deo. Pro intellectu iſtiꝰ leg. vide. c. i. de feu. ⁊ ibi Doct. ⁊ in. c. i. ad noſtram. el. i. de iureiuran. And. Barb.
c ¶ Poſſibilitas. Not. pro limitatione eorum que habentur per doc. in. l. apud Iul. alias incipit Aphricanus in. §. fructus. cum ſimi. ff. de leg. i.

ad releuandū ab onere probandi: idem debent operari teſtimonia, quod confeſſio. ⁊ non plus, nec minus. ⁊ in his notabiliter reſidet gloſſ. tu dic quod contrac opinio eſt vera cum tali diſtinctione, nam ſi quidem probetur modus cauſalis contingentie veriſimiliter ſeparatus a culpa, puta incurſus hoſtium, tunc ſatis eſt probatum: quia conſtat de caſu qualificato per id quod veriſimiliter excludit culpam. ¶ Si autem probetur modus cauſalis contingentie coniunctus cum culpa, vt furtum, quia vt plurimum contingit propter culpam male cuſtodientis: vt. ff. pro ſocio. leg. cum duobus. §. damna. vel vt incendium. quod vt plurimum contingit culpa modicum vigilantis: vt. ff. de periculo, ⁊ commodo. rei vendite. leg. ſi vendita. ⁊. ff. ad legem aquiliam. l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi fornicarius. tunc non ſufficit talem caſum probare, quoniam culpa preſumitur preceſſiſſe. vel fuiſſe cauſa, opinio ergo Bul. vera eſt in neceſſitate probationis, quia vtrumque oportet probari: ſed alia opinio eſt vera in modo probationis quia non requiruntur probationes ſeparate. nec quod ſit articulatum culpam abeſſe. ſi modo hoc includitur in qualitate caſus probati. ⁊ cū iſta diſtinctione debet intelligi. l. ſi quis fundū. §. Imperator. ff. locati. ⁊ de edend. l. ſi quis ex argentarijs. circa finem quomodo ergo in incendio probatur culpam abeſſe? Reſpond. probando vnde incendium habuit originem, puta ex ho
d ſtium incurſu: ſed quid ſi hoc non poteſt[d] apparere. vt in combuſtione hoſpitij leonis, quia non apparet vtrum incendium habuerit culpam ab hoſpitantibus, an ab exercitore hoſpitij, vel familie: certe in iſto dubio non poteſt ferri contra eum ſententia. argumento. ff. de his qui deiecerunt vel effuderunt. l. ſi vero. §. quod ſi ex media
2 not. qui text. eſt nota. ¶ † Item quomodo probaret culpam abeſſe in furto? Reſpondeo, ſi is furtum fecit, de quo erat confidendum.[e] argumentum. leg. argentum. ff. commodati ſecundum Guilielmum qui ita not. infra. leg. proxima. Item ſi probetur quod res erant in loco vbi cauſa cuſtodie conſueuerant publice poni. puta in ſacriſtia fratrum minorum. vt. i. eodem. l. pignus. cum glo. ſua. que eſt not. ad hoc.

1 ☞ Caſus fortuiti, qui non poſſunt preuideri, nō veniunt in contractibus bone fidei, vel ſtricti iuris.
2 Caſus fortuitus, qualiter diffiniatur.
3 Iniuria, cum ſit caſus fortuitus: cuius eſt detrimentum.
4 Ignis vtrum preſumatur immiſſus ab habitantibus ſeu conuerſantibus in domo.
5 Fraus proprie quid dicitur.
6 Gradus an poſſint reperiri in dolis.
7 Lata ⁊ latior culpa an differant.
8 Et quid ſit latior culpa.
9 Depoſitarius qui res ſuas ſaluas fecit: ⁊ res depoſitas amiſit: an teneatur.
10 Item de eo qui commodauit bouem ſuum illi

d ¶ Apparere. Uide Bal. in. l. iij. §. cognoſcit. ff. de officio. prefect. vigil. ⁊ ibi per me. ⁊ facit qd̄ no. Imol. in. l. domos. ff. de leg. i. ⁊ qd̄ no. Bal. in l. i. §. i. depo. ⁊ deciſio Bal. hic pōt pcedere in hoſpitie. qn̄ pbaret in hoſpitio tempore incendij fuiſſe alios ꝙ ſeruos ſuos. vel exercitores, vel famulos. q de facto aliorū no tenent. l. vnica. ff. de fur. adu. nau. cau. ſtab. ſed vbi nō apparet alios fuiſſe in habitatione, tenentur habitantes: quia preſumitur culpa eorū interueniſſe. d. §. cognoſcit. vt no. Bar. in. l. ſiqs ex argentarijs. §. pe. ff. de ede. ⁊ hic adde Bal. in. l. pignꝰ. i. e. ⁊ ibi dixi ⁊ Sali. in. l. q ſortit s. i. e. ⁊ Bal. hic. ⁊ i. d. l. pignus. alle. d. l. ſi vero. ad oſtendendū ꝙ i incēdio pſumit culpa eōm. vn̄ nō dʒ teneri exercitor: qꝛ culpa ſua vel ſuorū nō eſt pbata. Nec ob. qd̄ in. d. l. ſi vero. dicat ꝙ teneātur oēs. qꝛ rn̄. vt p Bal. i. d. §. cognoſcit. ⁊ iſtis adde Albe. in. ij. pte ſtatu. q. lxxx. ⁊. Pet. de anc. cſ. cccxlv. ici. in xpi noīe. pro deciſione qſiti. de quo. s. ⁊ Ange. in cſ. cclvij. cum ſeq. ¶ Apparere. Et no. pro. q. qd̄ hoſpes tenet ad ignē immiſſum ab his q cōuerſant multū in hoſpitio: ⁊ ſic de famulis. ⁊ videtur immiſſus plus a ſeipſo per culpā. vt eſt nūc in facto. vide quod hr in. c. i. de commo. ⁊ ibi dixi. vide quod no. Bal. in. l. i. C. de poſſ. domi. Petr. in conſilio. cclxiij. vbi conſuluit ex cauſis. ante illum qui conduxit domum, ſi poſtea eſt in rem domini paſſa. Andreas Barba.
☞ Adde Bar. in. l. domos. ⁊ qd̄ ibi dixi in addi. ad ipſum in verſicul. modo valeat. ff. de lega. i. ⁊ ibi Imo. ⁊ Angel. conſi. cxcvij. incip. ortum eſt incendium. ⁊ ſi vis cautelam, vt non teneatur quis de d. da. per. incendium. ⁊c. vide Tho. ferra. caut. lxxxv. incipien. Paſſus eſt diffinitus. Celſus.
e ¶ Confidendum. Ad. glo. in. leg. cum duobus. §. damna. ff. pro ſocio.

a ¶ Caſus. Qui dicatur caſus fortuitus, adde Bar. ⁊ que ibi dixi in . l. qđ Nerua. ff. depo. ⁊ Bal. in l. pignus. j. e. ⁊ in. l. ſi. j. de temp. app. ⁊ ibi etiā ponit quid ſit fortuna.
b ¶ Morte. An mors ſit caſus fortuitus, Uide Bald. in. l. j. de his qui ad lib. perue. non poſ. ⁊ eſt tex. in l. contractus. ff. de reg. iur.
c ¶ Igne. An incendiū ſit caſus fortuitus, adde Bald. in. l. j. j. depo. ⁊ idē dt hic de furto, de quo ēt ꝑ glo. ⁊ Bal. in. d. l. j. ⁊ ꝙ ignis immiſſus ab extero, ſit caſus fortuitus, ꝓbatur. in l. videamus. §. fin. cū. l. ſeq. ff. loca. a ɔ̄trio ſenſu, ⁊ a quo preſumitur ignis immiſſus. vide. j. proxi. ⁊ adde D. in. c. j. extra de cōmo. ⁊ Sal. hic.
d ¶ Iniuria. Adde Bar. j. l. exceptione. hic alleg.
e ¶ Preſumaṫ. Adde plenꝰ Sal. hic. qui idē tz. ⁊ Bal. in. l. ſi creditor. ſ. e. ⁊ dt ſing. Bald. in ſuo ɔ̄ſ. inci. Quidā ruſticus de terreno. ꝙ ſi perſona q̄ habitabat in domo combuſta, conſueuit eſſe vigil, ⁊ alia indicia ɔ̄ eam nō appareant, ꝙ in dubio non tenebiṫ, allegat in ar. l. nō omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. ⁊. l. argentū. ff. commo.
f ¶ Dolo. Not. de fraude ⁊ dolo. ⁊ q̄ tuplex ſit. ⁊ adde ꝙ dolus eſt crimē. l. j. cū gl. ⁊ ibi bar. ff. de fideiuſ. ⁊ quid differant fraus, ⁊ dolus. not. in. §. ſz ſi fraudandi, hic alleg. vide gl. in. l. ij. j. de i lit. iur. ⁊ Albe. de ro. in dictionario ſuo. in verſi. fraus. ⁊ in verſicu. dolus.
g ¶ Sit dolꝰ. Quid ſit dolꝰ, vide text. valde notab. ⁊ ibi Bal. in. l. ſi. j. de litig. Jo. de imo. in d. c. j. de commo. ⁊ And. Barba.

qui alium habebat vt araret cum eis ⁊c.
11 Accuſans homicidam de culpa, ⁊ producens libellum, an talis libellus ſit recipiendus.
12 Culpa leuis qualiter diffinitur.
13 Culpa leuiſſima quid eſt.
14 Culpa leuiſſima in faciendo, an veniet in quo libet contractu, in quo veniet leuis culpa.
15 Magiſtratus ⁊ aſſeſſores an teneantur de leuiſſima culpa.
16 Quid de tutoribus ⁊ curatoribus.
17 Procurator an ſemper teneatur de leuiſſima culpa.
18 Quid in executoribus vltime voluntatis.
19 Culpa qualiter veniat in contractibus, 20. 21. 22. 23.
24 Culpa, qualiter veniat in actione ex teſtamento.
25 Pena nulla eſt ordinaria ratione culpe leuis, vel leuiſſime.
26 Innocentia maior eſt non deliquiſſe, ꝙ habere excuſationis beneficium.
27 Culpa an poſſit excuſari per caſum.

¶ Lex quinta.

1 **Que fortuitis.** ¶ † Caſus fortuiti qui nō pn̄t preuideri non veniunt in contractibus bone fidei, vel ſtricti iuris. h. d. ¶ Et ex hac. l. habes diffinitionem ca-
a ſus [a] fortuiti. Nam caſus fortuitus eſt quem humana prouidentia preuidere non pt. facit. ff. de act. emp. l. ſi ea res. in tex. ibi. Amiſſio pignorū. ⁊ lz cāe amiſſionis non ſint enumerate, valet pactū: vt. ſ. titu. l. j. ſʒ Nic. de ma. ¶ Et in hac. l. vberē materiā pertractabo, quā in quatuor partes diuidā. Prima pars, erit de caſibus fortuitis. Secunda, de fraudibꝰ ⁊ dolis. Tertia, de ceteris culpis. Quarta, de carētia ⁊ excuſatione culparū. ¶ Et ad euidentiam ꝑmitto, ꝙ quedam reſpiciunt intellectum q̄dam voluntatē, q̄dam reſpiciunt reminiſcentiā rerū geſtarū, ſicut ſunt tres potētie anime. ſ. intellectꝰ, voluntas, ⁊ memoria. Intellectus ꝑcedit, deinde ſeqtur voluntas, quia voluntas eſt mouens motū ab appetibili intellectu, vnde nihil prius eſt in voluntate, qn ſit prius in intellectu ſm ſanctum Thomā. Memoria aūt hʒ ſe ad vtrunqʒ. ſ. ad intellectum ⁊ voluntatē. ¶ Scdo ꝑmitto. qđ dolus non pōt eſſe abſqʒ voluntate, nā ꝙ ignorantibus accidit, dolus non eſt: ſʒ imprudentia: vt. ff. ad. l. aql. ſi qs teſtm̄. §. ſi. ¶ Tertio ꝑmitto, qđ interdū voluntas eſt praua, interdū imprudēs, interdū nulla, puta qn̄ qs nihil cogitat, facit quod not. ff. de teſta. l. de ſtatu. ⁊. ff. de iur. ⁊ fact. ign. in rub. ¶ Quarto ꝑmitto, ꝙ malitia, q̄ eſt idē qđ dolus malus, ꝑtinet ad prauitatem voluntatis. Error aūt ſiue culpa ꝑtinet ad effectum cognitionis: ⁊ iđ. tex. dicit ꝙ finis culpe eſt non intelligere. i. non cognoſcere futurū caſum: vt. ff. de verb. ſig. l. late
2 culpe. ¶ † His premiſſis, redeo ad materiā ⁊ primo ad materiā fortuitorū, circa ꝙ dic ꝙ caſus fortuitus eſt accidens, qđ per cuſtodiam, curā, vel diligentiā mentis humane, non pōt euitari ab eo q patitur. hec diffinitio probaṫ. ff. de act. emp. l. ſi ea res. ibi dū dt cuſtodia aduerſus vim parū proficit. ⁊. ff. locati. l. ſʒ ⁊ de dāno. ibi dū dt. qua enī cuſtodia conſequi potuit ne dānū iniuria ab alio dari poſſet. q. d. nulla: vt. ff. cōmo. l. ad eos. ibi dū dt. qua enim cura aut diligentia conſequi poſſumus ne quis nobis iniuria dānum det. q. d. impoſſibile eſt, quid enī tā firmū eſt, ꝙ vim pati nō poſſit: certe nihil. vt. ff. de dam. infec. l. fluminū. §. Labeo. ⁊ ff. cōmo. l. In rebus. ⁊. l. contractus. de regu. iuris. Exempla aūt de caſu fortuito poni poſſunt quando contingit facto nature. Exemplum in tempeſtate maris, vel vi fluminis, ⁊ maximis ⁊ inſolitis nimbus, ⁊ in feruore ſolis non conſueto, in aere corrupto generante vermes locuſtarum, in epidimia ⁊ in morte. [b] que contingit ſenectute, ⁊ terre motu. hoc probatur. ff. de hered. empt. l. ſi ſtuulas. §. frumenta. ff. loca. l. ex conducto. §. Seruius. ⁊. §. ſed ⁊ ſi predo. ⁊. l. Martius. ⁊. ff. de publicanis. l. Ceſar. ⁊ dicta. l. fluminum. §. Labeo. ⁊. ff. commo. l. ſi vt certo. §. quod vero ſenectute. Item poteſt exemplificari in caſu fortuito contingente facto hominis, exemplum in vi latronum, ⁊ in vi exercitus, ⁊ vi leuiſſima exercitus, in falſa ſententia, ⁊ in falſo teſti-
c monio, ⁊ in igne [c] ab alio immiſſo, ⁊ in furto facto ab eo de quo nō erat ſuſpicandum, ⁊ hec probantur in. d. §. quod vero. ⁊. ff. ad. l. fal. l. In ratione. ⁊. ff. locati. l. Item queritur. §. exercitu. ⁊. l. ſi merces. §. vis maior. ⁊. l. ex conducto. §. Idēqʒ dicendum. ⁊. l. ſi fundus. ⁊. l. dominus horreorū. ⁊ l. pe. §. nauē. ⁊. l. videamus. §. qui vinū. ⁊. ff. mand. l. Inter cauſas. §. non omnia. ⁊. ff. de here. vel act. vendita. l. ij. §. ſolet. ff. pro ſoci. l. cum duobꝰ.
3 §. damna. ff. ad. l. aquil. l. ſi putator. ⁊. l. qui foueas vrſorum. ¶ † Sed hic
d dubitaṫ, cū iniuria dicatur caſus fortuitus, cuius ſit detrimentum: Rñ. aut loquimur in ſocietate, ⁊ eſt cōmune periculū: vt. ff. pro ſocio. l. cū duobus. §. ſi. aut in venditione here. ⁊ eſt periculum emptoris: vt. d. §. ſolet. ⁊ de euic. l. ſi per imprudentiā, aut in fideiuſſore, ⁊ eſt periculum fideiuſſoris iniuriā paſſi: vt. ff. de fideiuſ. l. exceptione, ⁊ ratio eſt, q2 ſemꝑ eſt peri-
4 culum eius q ex tali caſu vult agere. ¶ † Itē quero de igne, vtrum preſu-
e maṫ [e] ignis immiſſus ab habitantibus ſeu cōuerſantibus in domo: Rñ. ſic. vt. l. ſi vero. §. quid ſi ex mediano. ff. de his qui deie. vel effu. niſi demonſtret immittentem. vt. ff. loc. l. dn̄s horreorū. de fun. inſtru. l. ſi ita. §. ſi. ⁊. l. ne quid. de incen. rui. ¶ Sed quid ſi multi conuerſabantur, ita quod de eorū facto tenetur hoſpes, vt de facto ſuorum. ⁊ de facto aliquorum non tenetur, vt de facto aliorum aduenarum: vt. ff. furti aduer. nau. l. prima. Reſpon. vbi eſt incertitudo, ibi deficit probatio, ⁊ ideo tex. dicit qđ certi hominis factum probandum eſt. l. licet. in fine. ff. nau. caupo. ſtabu.
f ¶ Dicto de caſibus aduerſe fortune, dicamus de dolo, [f] ⁊ fraudibus.
5 ¶ † Et premitte ad euidentiam, quod proprie fraus dicitur contra fidem, dolus autem non ſolum contra fidem, ſed etiam extra committitur, ⁊ ideo tanquam genus de pluribus iudicatur. vt. ff. de pactis. l. Iuriſ gentium. §. ſed ſi fraudandi. ¶ Item premitto, quod duplex eſt dolus ſcilicet velatus, qui committitur ſine vi ſimulando, ⁊ diſſimulando: vt. ff. de contrahenda emptio. l. ea que. §. fina. Item faciendo clam, vt in furto non manifeſto. Item retinendo quod non debet retineri: vt. ff. de inſtitu. l. ſi quis mancipijs. §. Proculus. dolus autem qui committitur cum vi, eſt dolꝰ apertus: vt. ff. quod metus cauſa. l. ſi mulier. §. ſi dos.
g quid autem ſit dolus [g] apparet ex diffinitione iuriſconſulti: vt. l. prima. §. primo. ff. de dolo. ſed breuius diffiniri poteſt, quod dolus eſt malitia in alterius damnum prorumpens: iſte dolus quandoqʒ committitur circa contractus, ⁊ hoc tripliciter, ſcilicet ante contractum, in contractu, ⁊ poſt contractum: nam ⁊ culpa quandoqʒ procedit, quandoqʒ ineſt facto, quandoqʒ ſequitur factum. vt. ff. ad legem aquiliam. leg. Idem iureiurando, ita ergo dolus tribus temporibus committi poteſt ante factum: vt. ff. de dolo. leg. ſi legatarius. ff. de actione empti. leg. Iulianus. §. per contrarium. ⁊. §. idem Iulianus. ⁊. ff. manda. leg. dolus. ⁊ de except. doli. leg. ij. §. circa. quandoqʒ dolus committitur extra contractum, vbi ſcias quod accedere ad enormia in alium dolus eſt: vt. ff. de mino. leg. auxilium. §. fina. ⁊. ff. de regul. iur. l. ad ea. ſed in ſeipſum ſeditio eſt: vt. ff. de edili. edic. l. cum autem. §. malus enim ſeruus. ⁊ iſtud eſt valde contra naturam: quia cum naturalis dilectio fundetur in vnione naturali: ſecundum ſanctum Thomam, naturaliter anima tenetur diligere corpus, cum ſit vas eius, cum quo vnitur, tanquam forma in materia, poteſt etiam deſcribi, dolus eſt ars nocendi contra naturam, ideſt contra amicitiam naturalem, vt leg. vt vim. ff. de iuſticia ⁊ iure. ⁊ quod faciunt homines diabolico ſpiritu inſtigati: nam ſicut in demonibus eſt furor in naturalibus, ⁊ concupiſcentia amens, ita in iſtis doloſis ſecundum ſanctum Thomam. ⁊ hoc eſt malum culpe. a quo deſcendit malum pene, vnde genus penarum oſtendit qualitatem penarum: vt. ff. de publicis iudicijs lege ſecunda, Nimirum: quia in cauſis videmus effectum, ⁊ in effectu videmus cauſam, quare in penis inſpicimus culpas. vt. ff. de damno infecto leg. damni. §. Sabini. ſtatim enim quod conſcientia noſtra in ſeipſa videt maculam inſpicit penam, ſicut in ſpeculo cernimus imaginem noſtram turpem, ſi turpis eſt, facit in authentica de non alienando. §. quia vero leonis. collatio. ſecunda. ⁊. ff. de poſtulando. leg.
6 prima. §. beſtias. ¶ † Sed hic quero, nunquid in dolis ſit reperire gradus: Reſpondeo ſic: ſecundum ſubiacentem materiam, vnde maior dolus eſt occidere hominem, quam furari. Item maior dolus eſt occidere ſanctum, vel virum mundo vtilem quam iudeum: quia magis opponitur charitati ⁊ vtilitati reipublice. Item maior dolus eſt facere magnum furtum, quam paruum. ⁊ ideo pene non ſunt viles formes: vt. ff. de penis. l. hodie. ⁊ de officio prefecti vigillum. l. tertia. §. primo, de officio proconſulis. l. ſi quid erit. de infamibus. leg. Ictus fuſtium. ⁊ de accuſationibus. leg. leuia. Et eſt notandum, quod ratione doli interdum contractus claudicat, vt. ff. de acti. empti ⁊ vendit. l. Iulia. §. ſi quis colludente. Interdum non claudicat, ſed prorſus non valet. vt. ff. de contrahenda emptio. l. dominum. in fin. ¶ Dicto de dolis ⁊ fraudibus.

diebus, dicamus de ceteris culpis. vbi eſt preſciendum, quod quedam eſt culpa que interpretatur eſſe dolus, ⁊ iſta appellat culpa latior, quedam eſt culpa que eſt ſimul cū dolo, ⁊ appellatur lata culpa, quedā eſt culpa que omnino recedit a dolo: ⁊ iſta eſt duplex .ſ. leuis ⁊ leuiſſima, de quibus ſingulis per ordinē videamus. ¶ † Et primo querit ad eui
7 dētiam, vtrum inter latiorē culpam ⁊ latā ſit differentia: ⁊ videt ꝙ non, qꝛ ſiue ſit latior, ſiue lata, eadem eſt diffinitio .ſ. non intelligere ꝙ oēs intelligūt. vt. ff. de verb. ſign. l. late culpe. ſi igit eſt eadem diffinitio, igitur ſunt idem, quia diffinitio rei ſubſtantiam deſignat, ⁊ cōuertitur cum ſuo diffinito. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. ⁊ ita ſentit gl. in. l. ꝙ Nerua. ff. depoſi. dum dicit ꝙ latior culpa eſt ſimilis dolo. cum igitur lata culpa ſit ſimilis dolo, ergo ſunt vnum ⁊ idem. ¶ In cōtrarium videtur, quod lata culpa eſt poſitiuum, latior comparatiuum: ⁊ omne comparatiuum importat exceſſum reſpectu poſitiui ſui. vt. l. vbi autem nō apparet. ff. de verb. obliga. vbi dicitur ꝙ bono melius inuenitur: ergo a contrario malo deterius inuenitur, ſed nunꝗ̄ reperitur lege cautum, quod lata culpa ſit dolus, ſed quod latior culpa ſit dolus: hoc diſponit. l. expreſſe. in dicta l. ꝙ Nerua, propterea inter comparatiuum ⁊ poſitiuum eſt gradus. ⁊ vbi gradus eſt, ibi differentia eſt. hoc tenet Jacobus de bel. ſed ſi tu dicas eadē eſt diffinitio late ⁊ latioris: nego hoc. imo eſt diuerſa olno. vñ ex diuerſitate diffinitionis, apparet diuerſitas ſubſtantie: aut latior culpa cōparatur ad latam, ⁊ non ſunt idem: aut comparatur ad leuem, ⁊ tunc poſſunt eſſe vnum ⁊ idem. prout ergo varias comparatiuum, ita intelligas
8 poſitiuum. ¶ † Quero igitur, quid eſt latior culpa, prout comparatur ad latam per modum exceſſus: Reſpondeo ſecundum Jacobū de bel. latior culpa eſt fallacia in eo conſiſtens: qui in rebus alienis eſt fallens, in ſuis diligens. vt. l. quod Nerua. iſta diffinitio non placet. quia ponere fallaciam in diffinitione, eſt ponere dolum preciſe. Bartolus autem ſic diffinit, culpa latior eſt machinatio ad decipiendum, fallendumꝙ alteri adhibita preſumptiue. nam ex hoc quod dico preſumptiue, differt a vero dolo. ⁊ ſm hoc nihil aliud eſt latior culpa, niſi dolus preſumptus. ¶ Aduerte, dolus preſumptus dicitur dupliciter, quādoꝙ reſpectu probationis, vt ſupra de dolo. l. dolum. quādoꝙ reſpectu proprie eſſentie ſi inequalitatis. ⁊ ita ſumitur in. l. quod Nerua. quia ius diſponit quem in ſuis rebus eſſe promptum ⁊ circunſpectum: in alienis deſidem, ſit dolus. Ta dic quod latior culpa eſt conſideration in ſuis: inconſideratio in cōmiſſis. hoc intendit. l. ꝙ Nerua. ⁊ diuiditur in tres partes. ſecundū Jacobum bart. ⁊ alios. nam in prima parte, ponitur dictum, in quo approbatur opinio Nerue. In ſecūda hoc dictum comprobatur exemplo. In tertia pbat vna rōne, ſcda ibi. nā ⁊ ſi quis. tertia ibi, nec enī. eſt enī dictū tale: culpa latior dolus eſt. exēplū eſt tale. diligēs in ſuis, negligēs in depoſitis, tenet act. depoſiti, in qua dolus purgat, rō talis eſt: qꝛ nō ſeruat fidē. ergo incidit in dolū: finis ergo latiſſime culpe eſt cautela in ſuis, incautela in commiſſis. ¶ Dubitat ergo in. d. l. an latior culpa ſit dolus. et videt ꝙ ſic: ꝙ pbat exēplo, ſi ſuas res ſaluas fecit: alienas non. Item qꝛ iſte nō fecit fideliter, ergo fraudulēter: nā ad remotionē bone fidei, ſequitur mala fides ex natura ꝯtrarioꝝ: vel facias. in. d. l. ꝙ Nerua. de ſcdo dicto
9 caſum principalē pbando p regulā ⁊ exemplū regule. ¶ † Queritur an depoſitarius qui res ſuas per ſupremā diligētiā ſaluauit, ⁊ res depoſitas amiſit, tenetur act. depoſiti: Rñ. ꝙ ſic: qꝛ ſic probat ꝙ iſte eſt in latiori culpa, ergo in dolo. antecedens patet in regula, conſequentia probat qꝛ iſte non fecit fideliter, ergo fraudulenter: ⁊ hoc intendit. l. ꝙ Nerua ibi dū dicit: nō ad eū modū. expone. i. non eſt ad eum modū, quē cōis hoim natura deſiderat: ſed ſupra modū, quia erat diligētior in ſuis. ¶ Sed contra, videtur ꝙ lex dicit ꝙ lata culpa dolo equiparatur. vt. ff. ſi menſ. fal. mod. dix. l. prima. §. pe. ibi dum dicit lata culpa plane dolo cōparabitur ſed comparatio requirit duo extrema, ſicut relatio. Unde impoſſibile eſt ꝙ vnum ſit alterum. propter quod dicit Ariſt. ꝙ nullum ſimile idem eſt. Sol. gl. hoc concedit. Alij dicūt cōtrarium: primo, ppter verbū ſubſtātiuum. qꝛ ſum, es, eſt denotat veritatem, eo ꝙ demonſtrat ſubſtantiā: ſed ad hoc pōt rñderi, ꝙ hoc eſt verū, qñ poteſt veritas denotari: ſecus ſi non poſſit: vt in hoc exemplo. dictat ſtatutū ꝙ florentini ſint originarij ciues peruſini. nā exponitur ſint. i. ſingātur. qꝛ nō pōt authoritas ſtatuentium naturalem veritatem remouere[a] a ſubiecto. vt. l. j. ⁊. ij. ff. de vſufr. earum rerum. ⁊. ff. de libe. ⁊ poſth. l. filio quem pater. Item hoc probatur, quia text. dicit fraude non caret. ſed rñdeo non caret fraude. ſ. ficta, que idem operatur ꝙ vera, eadem autem comparatio in diuerſis ſubſtantijs oſtēdit ſimilitudinē qualitatū, ergo gl. eſt vera, ⁊ iſtud patet naturali ratione, quia eſſe remiſſiorem in alienis ꝗ̄ in ſuis, nō habet animū nocendi: et ideo non infert verum dolum, licet inferat veram obligationem, que reſultaret ex vero dolo. Hoc probatur per id quod not. ff. de iur. dot. l. in rebus dotalibus. ⁊. ff. ſolu. mat. l. ſi cōſtante. §. maritus. p hoc eſt lex expreſſa, que dicit diſſoluta negligētia proprie dolus eſt. vt. l. ſideiuſſor. in prin. ff. man. dictum ⁊c. ſignificat eiiqualem ſubſtantiam a termino, ergo manifeſte patet ꝙ non ſunt preciſe idē. ad hoc. ff. de edi. edic. l. queritur. §. ſi. ⁊ quod ibi notatur. ¶ Cōcedo igitur ꝙ interpretatione latior culpa eſt dolus, ſicut interpretatione ille qui non facit, videtur velle facere. vt. ff. de edil. edic. l. quis ſit fugitiuus. §. idem ait. ſi ſeruus. quātum autem ad veritatem naturalium terminorum. latior culpa eſt medium inter hec duo, ſcilicet dolum ⁊ latam culpam, ⁊ de vtroque participat. ſcilicet de dolo quantum ad notitiam futuri peiculi: quia quod cognoſcit in ſe cognoſcit in alio. cum lata autem culpa participat, quia non ex animo, nec ex voluntate leſio contigit: ſed per ignauiam, id
10 eſt pigritiam. ¶ † Sed iuxta hoc queritur, com-
b modaui tibi habenti vnum bouem[b] aliū, vt arares cum eis, vel fuit cōtractus innominatus. vt ff. de preſcriptis verbis. l. ſi rem. §. primo, tu bouē tuum remiſiſti inter portas caſtri in loco tutiſſimo, meum dimiſiſti extra portas in loco tuto ſecundum communem opinionem hominū, tamē bos meus de nocte fuit ablatus a latronibus, cū multis beſtijs hominum caſtri. Queritur an tenearis: videt ꝙ non: quia diligenter te habuiſti ⁊ feciſti qd communiter fiebat. vt. l. ſi pignus. j. eo. nā culpa caret qui ad locū tutum confugit. vt de edil. edic. l. ſi quis ſit fugitiuus. §. apud Labeo-
c nem. contrarium videtur[c]: quia non habuiſti tātam diligentiam in boue fidei tue cōmiſſo, quantam in proprio. ergo teneris. vt. l. quod Nerua. ff. depoſiti. ⁊ in. l. in rebus. ff. cōmoda. ⁊ per hoc apparet ꝙ dolus abeſt: ſed obligatio adeſt, tamen de hoc caſu cogitabitis. Uenio ad latam culpā, queritur, quid eſt lata culpa: Reſpondet Joannes de bla. lata culpa eſt magna negligētia, que conſiſtit in eo qui non habet diligentiam quam communiter habent homines, etiam parum diligentes. vt. ff. de verborum ſignificat. l. late culpe. ⁊ l. magna negligentia. ¶ Sed Bar. hic diffinit, lata culpa eſt deuiatio indiſcreta: ſeu incircunſpecta ab ea diligentia quam cōmuniter oēs habent qui ſunt eiuſdem profeſſionis ⁊ conditionis, ex qua diffinitione apparet quod interdum induſtria nocet per accidens: quia quod eſt leuis d in minus induſtrioſo, poteſt tunc eſſe lata culpa in magis induſtrioſo. facit de verborum obliga. l. continuus. §. cum ita. ergo. l. late culpe. que dicit quod late culpe finis eſt non intelligere quod omnes intelligunt. debet intelligi ſupple omnes vel maior pars, qui ſunt ſimilis ingenij, vel prudentie, vel dic quod lata culpa eſt ſtultitia ⁊ negligentia, in qua reperiuntur pauci ita ſtulti, vel ita negligētes. vel eſt quedam deuiatio a prudētia naturaliter inſita, verbi gratia, non cogitare de caſibus naturalibus. ff. locati. lege, ſi quis domum. paragrapho penultimo, nauigare ſine magiſtro, vel ingredi mare tempore tempeſtatis. vt ff. locati. lege, Item queritur. §. ſi magiſter. enor- e miter errare in arte conſueta. eadem lege. §. ſi gēma. ⁊. ff. ad legem aquiliam, l. ſi ſeruus. paragrapho, ſi calicem diatretum. nō patiſe curate a vulnere. digeſtis, ad legem aquiliam. lege, qui occidit. paragrapho fina. digeſtis de edilitio edicto. l. quod ſi nolit. §. culpam. ⁊. ff. ſolu. matrimonio. l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir vxori, onerare equum vel mulum nimio onere, vel nimio itinere. vt. ff. commodati. l. finali. ⁊ locati. l. qui inſulam. §. qui mulas. aſſeuerare quod neſcis. de actione empti. l. Julianus. §. ſecundo. non ſerere ⁊ ſeminare temporibus vulgaribus. ff. locati. l. ſi merces. §. cōductor. rationes inordinate ſcribere ſui facilitate. ff. de peculijs. l. ſumma cum ratione. recedere a cuſtodia caprarum dimiſſarum in ſyluis digeſt. locati. lege, ſi quis fundum. paragrapho, Impe
11 rator. ⁊ hec ſunt dicta de lata culpa. ¶ † Sed
d dubitatur hic, ſi accuſo homicidam de culpa.[d] vtrum, iſte libellus debeat recipi per iudicem: Reſpondeo, libellus minuens delictum non debet recipi, quia non eſt in poteſtate actoris eſtimare. ſed iud. inquirere hoc arg. ff. de ritu nuptiarum. l. non, ſolum. §. final. tamen dico quod iſte libellus non declarando aliter culpam, includit dolum.[e] quia omnis dolus eſt culpa latiſſima. qd ſic probat. oē rephēſibile eſt culpa. vt. ff. d euict. l. ſi pign.

a ¶ Remouere. No. ꝙ ſtatutū non poteſt naturalem virtutem remouere vi ſubiectorum, ⁊ an poterit facere ꝙ iniuſta habeat locum fictio: vide q̄ notaui in. l. j. de nundi. ad Bal. And. Barb.

b ¶ Bouem. Scilic. ꝙ commodatarius teneatur. vide gl. in. l. in rebus. ff. de iur. dot. vbi maritus qui alias non tenetur niſi de leui culpa, tamen ſi non fuit diligētiſſimus in rebus ſuis, tenetur in dotalibus de leuiſſima, quam gl. pōderat Joan. de imo. in. l. etiā. §. j. ff. ſol. ma. ⁊ ibi vid Bal. in. v. q. ⁊ intelligit Bald. qñ commodatū fuit factū gratia vtriuſꝙ qꝛ veniret leuiſſima. vt l. ſi vt certo. §. nūc videdū. ⁊ in. l. in rebus. in prin. ff. commod. ⁊ ad Bal. hic vide Bart. in. l. qd Nerua. in. ij. et. v. q. ff. depoſi. ⁊ quod not. Jmol. in. c. bona fides. extra de depo.

c ¶ Contrarium videtur. Si bouem tuū dimiſiſſi intra portas, ⁊ meum extra in loco, tamen tuto, ſm cōmunē opinionē. an teneatis de incurſu hoſtiū. vide decre. in ca. ij. de prepoſito. And. barb.

d ¶ De culpa. Quid veniat appellatione culpe. adde Bar. poſt gl. in. l. in venditione. §. ſi quis. ff. de bonis auth. indi. poſ. ſed Bald. in. l. acceptam. in. vj. q. j. de vſu. dicit qd intelligitur de leui. Sali. in. l. ſi nulla. j. eo. dicit id quod Bal. hic.

e ¶ Includit dolū. Nota. qd admittitur iſte libellus, occidiſti hoiem per latam culpam, pōdera. qꝛ eoipſo qd dico ꝙ homicidium cōmiſiſti, aſſero dolū, l. j. C. d ſica. ſi ergo dico p culpā vel illd verbū ſupflue ponit, vel dicamus ꝙ reſtringit. pōdera. qꝛ videtur repugnare ꝙ ſit homicidium, ⁊ ſic culpa non eſt dolus. et a

prudentiã. ergo idquod eſt maxime reprehenſibile, eſt maxima culpa: quare concluditur quod dolus ſit in maxima culpa. vt. ff. de mino. l. ſi ex cauſa. §. ſi mulier. ⁊ l. quod quis ex ſua. ff. de reg. iur. Preterea nomine culpe, intelligit culpam ſecundum ſubiectam materiam. vt. ff. de pigno. actio. l. ſi cum venderet. quare in homicidio intelligitur dolus. ¶ Item ſi dicamus quod iſte libellus ſit generalis, ergo applicat ſuam concluſionem ad quamlibet ſpeciem probatam: vt j. de anna. exceptio. l. fin. ⁊ l. etiam de ſuſpec. tut.

12 ¶ † Nunc venio ad leuem culpam, quam Jo. de bla. ſic diffiniuit, leuis culpa eſt negligentia ex fatuitate, id eſt, ex ſtultitia procedens: que cõſiſtit in eo, quod licet quis adhiberet parem diligentiam in alienis quam in ſuis: ⁊ ſecundum qđ communis hominum natura deſiderat, non tamen adhibet hodie talem, qualem in preteritum conſueuit adhibere. vt inſtitut. pro ſoci. §. fina. ⁊ ff. de pignor. act. l. ea igitur. iſta diffinitio eſt inualida: pone enim, quod de diligentia in ſuis nihil conſtet. vel pone quod eſt pauper, qui nunꝙ proprium habuit: iam ſequeretur qđ iſte non eſt in culpa leui, quod eſt ridiculum dicere. Preterea non ſemper cõſideramus preteritam diligentiam, ſed preſentem, vt in rebus communibus ſine ſocietate. vt habes tex. no. ff. fami. erciſcũ. l. heredes. §. non tantum. ⁊ ideo Barto. in rebus preciſe alienis, ⁊ in rebus communibus ex ſocietate, tenet opinio. Joan. de bla. ſed in rebus communibus ſine ſocietate, remouet illud verbum qualem in preteritum: ⁊ dicit qualem in preſenti habere in ſuis rebus, talem in preſenti debet habere in communibus, alias eſt in leui culpa. Non obſtat. l. quod Nerua. quia ibi loquitur in rebus prorſus alienis, hic in re communi que quodammodo dicitur ſua. vt. ff. de ritu nuptia. l. illud. Tu dic non deſiſtendo a verbis litere, ꝙ culpa leuis eſt non prouidiſſe ꝙ a diligente prouideri potuit. vt. ff. ad. l. aqui. l. ſi putator. vel dic quod leuis culpa eſt facere ꝙ nõ faceret: vel omittere quod non omitteret diligens, vel diligentior: vt ibi patet: ſunt enim hominum quidam diligentes, quidam diligentiores: ⁊ ita conſiderantur in materia leuis culpe, quidam diligẽtiſſimi: ⁊ ad iſtos non habetur reſpectus in materia leuis culpe. facit. ff. de edi. edic. l. ſi quid venditor. Et pone exemplum in feneratore, qui pignoratas res minus diligenter excuſſit a tineis. Item in fulone, ⁊ bidello, qui librum vel rem tuam tradidit mihi, meam tradit tibi. vt. ff. loca. l. Item queritur. §. ſi fullo. Item in eo qui eſt minus meticuloſus, ⁊ pauidus. eadem. l. §. exercitu. Item in eo qui ignorat qualitates rei ſue. vt in. l. ſed addes. §. primo. ff. loc. Item in eo qui adhibet operarios inertes. vt. ff. loca. l. ſi merces. §. penultimo. ⁊ l. videam⁹. in principio. ⁊ l. Item queritur. §. ſi nanicularius. vel negligentes. vt. ff. manda. l. Idemꝗ. §. ſi tutores.

¶ Itẽ habere inimicum ſpecialem, interpretatur leuis culpa. vt. ff. loca. l. ſi merces. §. culpe. et ff. ſoluto matrimonio. l. penultima. Item ignem immittere in ſtipulam tempore ventoſo. vt. ff. ad. l. aquil. l. qui occidit. §. in hac. ⁊ breuiter finis leuis culpe eſt nõ intelligere quod debet a ſapiẽtibus intelligi. ff. ad. l. aquil. l. idem iuris. ⁊. ff. de damno infec. l. ſi finita. §. ſi quis metu.

¶ Dices tu, quomodo cognoſcam vtrum iſte leges loquantur de leui culpa? Reſpon. quia dicũtur venire in contractu locationis: in quo nõ venit leuiſſima. vt. ff. commoda. l. ſi vt certo. §. nũc videndum. Item iſta culpa non eſt lata: ergo eſt medium interdicti. ſ. leuis culpa.

13 ¶ † Venio ad leuiſſimam culpã, ⁊ quero, que eſt leuiſſima culpa? Reſpondeo, leuiſſima culpa eſt deuiatio a legis diſpoſitione in eo quod lex diſponit eſſe diligentiſſimum, ⁊ non eſt culpa. ideo dicitur leuiſſima, quia eſt minima in culparum genere, verbi gratia, non diligentiſſime cuſtodire cuſtodie ſue commiſſum. vt. ff. de officio preſid. l. diuus. in fine. non diligentiſſime curare infirmum, vel curari facere, hic enim requirit leuiſſimam. ſ. aliquid de contingentibus omiſiſti, qđ ſi non eſſet omiſſum, res veriſimiliter ſalua foret, ⁊ intellige ſecũdum qđ natura ⁊ qualitas eius qui conueniri debet patitur, non enim ſi cõmodaui equum vni ſcholari, requiram eam diligẽtiam quam haberet ſummus equitator, vnde ad qualitatem perſonarum ſunt referenda genera culparum. argumen. ff. de oper. liber. l. eius artificiũ. §. finali. ⁊ ff. de condictio. indeb. l. ſi non ſortem. §. libertus. ⁊ ff. de ſolut. l. inter artifices. ⁊ de

14 legat. tertio. l. ſtichus. ¶ † Sed hic queritur, an culpa leuiſſima in faciẽ

a do[a] veniet in quolibet cõtractu in quo venit leuis culpa? dicit Barto.[b] quod ſic. quia culpa leuiſſima in faciẽdo, equiparatur leui culpe in omittendo. vt no. ff. ſoluto matrimonio. l. ſi mora. Preterea ſi quilibet extraneus tenetur de leuiſſima culpa in committendo. ſcilicet, act. leg. aquil. ergo multomagis tenetur ille qui ex vigore alicuius contractus debet adhibere cuſtodiam. inducit ad hoc Dy. in. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. ſoluto matrimonio. Sed iuriſconſultus mouet iſtam queſtionem. in. l. ſed ⁊ ſi quecunꝗ. §. finali. ad leg. aquil. ¶ Unde in eo qui immoderate percuſſit diſcipulum, ecce culpam in faciendo ⁊ certum eſt quod tenetur actio legis aquilie. tamen Juriſconſultus dubitat an teneatur locati. ⁊ vt dubium procedat, oportet intelligere in culpa leuiſſima: quia de leui non eſt dubium. vt. ff. loca. l. Item queritur. §. idem Julianus. nec eſt bona conſequentia. tenetur actione legis aquilie. ergo tenetur ex contractu, quia alia eſt natura contractus: alia delicti, nam ſi tenetur ex cõtractu, eſſet obligatus naturaliter, ſi ex delicto, ſecus. vt no. inſti. de iure naturali. §. Jus gentium. quapropter dico quod tam in faciendo, quam in omittendo, idem debet eſſe iudicium: ſi conſtat eſſe culpam leuiſſimam, leuem bene concedo, quia maior culpa preſumitur in dubio faciendo

b quam in omittendo. vt. ff. de vſufru. l. ſi vſuſfruc. §. de preteritis.[b]

¶ Viſo de generibus culparum videamus qualiter culpe veniãt in actibus hominum. ⁊ primo qualiter culpe veniant in officiis. Secundo, qualiter in contractibus. Tertio qualiter veniant in vltimis volũtatibus. Quarto qualiter in delictis.

15 ¶ † Redeo ad primum, ⁊ quero primo de magiſtratibus ⁊ aſſeſſoribus

c ⁊ dicit gloſſa quod tenentur de leuiſſima [c] culpa. ff. de magi. conue. l. non ſimiliter. ⁊ l. in magiſtratus. tamen mitius agitur: adeo quod ſyndicatores eorum poſſunt eorum arbitrio condemnare in quota, non in tota: prout eis viſum fuerit. vt nota. inſtitut. de obligatio. que ex quaſi ma

d leſi. in principio.[d] ⁊ ſi non ſunt ſoluendo, propterea non detrudentur in carcerem: ſed tenentur ſolum inquantum facere poſſunt. vnde dicit. l. qđ filiuſfamilias qui non habet niſi ſolum peculium, non tenetur vltra peculium. vt. l. ſi filius. ff. de iudi. ⁊ ideo formatores libellorum agentes ratione culpe leuis, vel leuiſſime contra magiſtratus: non debent certam quantitatem petere, nec bene formarent libellum: ſed debent concludere ad condemnationem quaten⁹ bono viro equum videtur. vt. l. ſi iudex. ff. de var. ⁊ extraor. cogn. ⁊ pro hac parte facit quod notatur in. l. ſecunda quod quiſꝗ iur. Alij dicũt contrarium. nam magiſtratus equiparatur tutori. ff. de ritu nuptiarum. l. prefectus cohortis. ergo non tenetur de leuiſſima culpa: vt. l. tutori. infra de negotijs geſtis. nam licitum eſt arguere de ſimilibus ad ſimilia. vt. ff. de negotijs geſtis. lege, ex facto dici poteſt quod aut fuit officium procuratum a magiſtratu, vel ab aſſeſſore, aut econtra ipſe fuit rogatus: primo caſu tenetur de leuiſſima. ſecundo non. ſed tantum de leui. argumen. ff. depoſi. l. prima. §. ſepe. digeſtis, ſi certum petatur. lege, ſi quis nec cauſam. ⁊ l. rogaſti. de preſcript. verbo. l. ſi gratuitam. paragrapho primo, ratione enim procurati officij ſolicitudo augetur. quod dixi in iudice, dico idem in arbitro. vt. l. ſi quis in conſcribendo. ſupra de pactis. in arbitratore dic vt ibi dixi in progreta, in agrimenſore, dic quod non tenetur niſi de dolo ⁊ lata culpa. vt lege prima. §. primo, digeſtis, ſi menſ. falſum modum dixerit. in. l. ſecunda. ff. de proxeneticis. ⁊ eſt ſpeciale in eis, quia in poteſtate partis eſt non vti proxeneta vel agrimenſore. argument. ad hanc rationem. ff. de precar. l. queſitum. §. eum quoꝗ. ⁊ quia potius eorum conſilio vtimur, quam cũ eis contrahamus, ⁊ ideo ius ciuile deficit. ¶ Pretor autem extra ordinem ſtatuit, quod teneatur de dolo ⁊ lata culpa: facit ad hanc rationem lex idemꝗ. §. ſi quis ea. digeſtis, mand. ⁊ hec vera ſunt, etiam ſi pecunia detur eis, ⁊ ſic officium impendatur gratia vtriuſꝗ, propter verba edicti. vtiꝗ enim ſcit pretor ⁊ mercede eos interuenire, ⁊ ſcientia legiſlatoris habetur pro verbis in lege, expreſſis. vt dicta lege prima. §. fin. ſi menſor, falſum modum dixe. vbi eſt text. ſingular. ibi dum dicit. vtiꝗ enim

16 ſcit pretor ⁊c. quod tenementi. ¶ † Sed dubitatur de tutore ⁊ curatore ⁊ certum eſt ꝙ propter neceſſitatem officij non tenetur de leuiſſima culpa. l. quicquid. infra arbi. tute. ⁊ d. l. curatori. ⁊ ideo dicit Barto. ꝙ ratione culpe leuiſſime tutor non debet ab adminiſtratione remoueri. ⁊ reprehendit glo. que eſt inſtitu. de ſuſpec. tuto. §. ſuſpectus. ⁊ male dicit. quia aliud eſt pupillo conſulere per remotionem neſciẽtis adminiſtrare ⁊ hoc eſt licitum. vt. l. tertia in fine. ff. de ſuſpec. tuto. nõ tamen remouebitur vt ſuſpectus, ſed vt inſufficiẽs: aliud eſt tutorem pupillo condemnare, ⁊ illud

---

Dicat culpa eſt gen⁹: illud nõ vt vex. ſed contrariũ dixit Bar. in. l. ꝙ Nerua. ff. depo. pondera bene. ⁊ vide q̃ dixi in. c. j. de cõmo. ⁊ Bal. in. l. quid ergo. §. pe. ff. de his quo. infa. vbi aliter loquitur. ⁊ gl. ⁊ Bar. in. l. In vẽditione. §. ſi quis fruct⁹. ff. de bon. auth. iud. poſ. qđ appellatione culpe venit leuis. qđ eſt cõtra Bar. Bal. ⁊ alios. vide tex. in. l. pe. ff. de in rẽ ver. caſus exponitur pro negligẽtia magna dicit enim gloſſ. niſi text. expoſuiſſet, nõ veniſſet. ſed tex. inſti. quib⁹ modis re contrahi. obli. §. pen. dicit culpe ⁊c. exponit imperator ſ. deſidie. qđ eſt in eius culpa, ꝙ appellatiõe culpe nõ veniſſet leuis, ponit cauſam, quod dz intelligi ſecundum ſubiectã materiã. vt voluit Bar. in. d. §. ſi quis fructus. ⁊ not. Ang. in cõſi. xxvj. de illo qui contrahit dolo. And. Barba.

a ¶ In faciẽdo. Uide Bar. in. l. quod Nerua. in ver. Itẽ quero vtrũ culpa leuiſſima. ff. depoſ. tñ caue, quia Bart. nõ dicit ꝙ veniat actione ex eo contractu. ſed act. l. aquil. p. l. quã alſ. ⁊ ſic non contradicit Bald⁹ hic. nec Sali. in. l. ſi nulla. in ſ. j. e. ⁊ iſtud eſt expreſſe de mente Bar. in. l. ſi mora. ff. ſolu. mat.

b ¶ De preteritis. Uide gl. ibi ſing. que limitat eo. ti. ad leg. aquiliam. And. barb.

c ¶ Leuiſſima. Uide p Bal. in. c. j. §. iudices. de pact. in firman.

d ¶ In prin. Illam gl. põderat Imo. in. l. iiij. §. in eum. de dam. infec.

ſtud non poteſt fieri niſi culpa leuiſſima, vt in. l. alle. ¶ Sed dubitatur
de cur. da. ad litem, ⁊ ratio dubitationis eſt: quia non datur inuitus, vt
ff. de tute. l. qui habet. §. ſi pupillus. per Jaco. de are. ergo equiparatur
procu. ad litem, qui tenetur de leuiſſima culpa, vt. j. man. a procuratore.
contrarium dico: quia publico officio fungitur. ⁊ idem in eo qd in tu. ſta-
17 tuitur. argum. ſ. de iudi. l. properandum. §. ſi. ¶ † Juxta hoc reuoco in
a dubium, vtrum[a] ſit ſemper verum, quod procur. teneatur de leuiſſima
cul. Barto. dicit ꝙ ſic in procu. ad lit. qui eſt electus ratione induſtrie. ⁊
acceptādo officium aſſerit ſe induſtrioſum, ſed in procu. ad negotia di-
ſtinguit: aut eſt tale officium iniunctum, quod non requirit niſi diligen-
tiam: ⁊ non tenetur niſi de dolo ⁊ lata cul. aut requirit diligentiam me
diocrem: ⁊ tenetur de leui. De leuiſſima autem non: quia talem videtur
ſe aſſeruiſſe, qualem natura explicandi negotij exigit. probat primum di
ctum argum. fideiuſſoris, cui non imputat reus niſi dolum ⁊ latam cul-
pam: vt. l. ſi fideiuſ. in prin. ff. man. ſecundum dictum probat per. l. contra
ctus. ff. de reg. iur. ſed quod dicit per. l. ſi fideiuſ. non videtur bene dictū:
nam appellare non requirit induſtriam. i. vocem appellationis emitte-
re. Item non appellare eſt lata culpa, vt. l. Herennius. §. ſi. ff. de euic. ⁊ ta
men imputatur negligentia iſta tam fideiuſ. quam procu. vt. l. Idemqꝫ
§. ſi ignorantes. ff. man. l. inuitus. ſ. de procu. quare concludo ꝙ in man
18 dato ſemper venit leuis culpa. in leuiſſima ſto cum Bar. ¶ † Quero de
b executoribus[b] vltime voluntatis, an teneantur de leuiſſima culpa: ipſi e-
nim ſunt quidam procu. conſtituti poſt mortem, vt. l. ſi vero non remune
randi. §. fina. ff. mand. Solut. dico leuiſſimam culpam non venire: quia
cum eis non contrahitur, nec quaſi de dolo: tamen ⁊ lata culpa officio
iudicis conuenitur. de epiſ. ⁊ cle. l. nulli. de dona. l. ſi quis pro redemptio
19 ne. facit quod no. ſ. de contrahen. empt. l. ſi. in. j. gl. in ſi. ¶ † Viſo quali-
ter culpe veniant in officijs, videndum eſt qualiter veniant in contra
ctibus, ⁊ primo qualiter veniant in pignore. ⁊ dicendum eſt ꝙ venit le-
uis culpa, non leuiſſima tam in actione directa quam contraria: quia pi
gnus gratia vtriuſqꝫ continetur. ſ. debitoris ⁊ creditoris. verbi gratia:
mutuatur creditori, vt ei ſatiſfiat, vt dicta. l. contractus. ⁊. ff. commod. l.
20 ſi vt certo. §. ſed vbi. ⁊. ff. de pig. ac. l. tutor. §. j. ⁊. l. ſi cū venderet. ¶ † Se
cundo, qualiter veniant in commodato. ⁊ breuiter text. diſtinguit cuius
gratia ſit commodatum: nam ſi gratia accipientis tantum: venit leuiſſi
ma culpa. Si autem gratia commodantis tantum: non venit leuis, nec
leuiſſima. ſi autem gratia mixta: tunc venit leuis, ſed non leuiſſima, vt di
cta. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ⁊. §. Interdum. ⁊ eſt ratio differentie:
quia ſecundum naturam eſt vt quem ſequuntur commoda, ſequantur in
commodā: ideo nimirum ſi diſtinguitur cuius gratia. ¶ Sed hic eſt ad
uertendum, quod iſta diſtinctio procedit in actionibus directis, ſed in
actionibus contrarijs talis datur regula, quod vbicunqꝫ in directis non
venit niſi dolus ⁊ lata culpa, in cōtrarijs etiā venit leuiſſima culpa: ⁊ ecō
tra. vbi in directis venit leuiſſima, in cōtrarijs nō venit niſi grauiſſima.
vt. ff. de fur. l. ſi ſeruus cōis. §. circa cōmodatū. ⁊. §. Idqꝫ euidentius. ⁊. ff.
cōmo. l. pe. ⁊ eſt rō: q̄ cōtraria hn̄t naturā cōtrariā directe: nā cōtrariorū
in rōne, cōtraria eſt regula. ſi aūt in directa venit leuis culpa: in cōtraria
venit ſimiliter leuis: q̄ ibi penes rōnē nulla ē claudicatio, cū nō ſit penes
vtilitatē: q̄ vtriuſqꝫ gratia. ⁊ hec ſunt notabilia. ſcias tn̄ ꝙ tūc actio va-
riat penes directā ⁊ cōtrariā, qn̄ impoſſibile eſt directā ⁊ cōtrariā ſimul
naſci, dicitur enim tunc cōtraria: q̄ eſt relatiue oppoſita per accidēs, ver-
bi gratia. in mandato nā mādāti datur directa, que oritur ſtatim. cōtra-
ria vero pcu. vel fideiuſ. que orit̄ ondū poſtea propter impenſas. actiōes
vero que oriunt̄ hincinde, in eodē inſtanti nō dicuntur directe cōtrarie.
ſiue in eodē nomine perticipēt, vt actio pro ſocio, ſiue habeant diuerſa no
mina, ſecūdū extrema. vt act. emp. ⁊ ven. no. ff. de act. ⁊ ob. l. conſenſu. nō
enim deſcendit nomen a nomine, vbi vnū nomen altero nō eſt prius ori-
21 gine, vel tempore. ¶ † Tertio queritur de precario, ⁊ quare tenetur ad
aliud ꝙ̄ in cōmodato. reſpon. q̄ precariū non obligat concedentē: ⁊ ideo
minus obligat recipientē: q̄ rōne huius extremi aliud datur intelligi, vt
22 de precario. l. queſitū. §. eum quoqꝫ. ¶ † Quarto queritur, que culpa ve
niat in actione pro ſocio. reſpon. leuis. nō leuiſſima, vt inſti. pro ſocio. §.
ſi. ⁊ eſt rō: q̄ ſi eſt leuiſſima culpa, ſocius in peccando fuit in leuiſſima cul
pa alium ſecū aſſociando, ⁊ ſic leuiſſima cum leuiſſima cōpenſatur: vt ibi
23 prꝫ. no. ¶ † Quinto quero, que culpa[c] veniat in dote. reſpondeo. dos ꝙ̄
c diu eſt dos, eſt cōe patrimoniū viri ⁊ vxoris, vt. ff. qui ſatiſda. cogan. l. ſci
endū. §. ſi fundum. ⁊ ideo non venit leuiſſima culpa, ſed leuis, vt. ff. ſolut.
ma. l. etiā. §. j. ⁊ dicit gl. ꝙ maritus qui eſt in ſuis diligentiſſimus, in do-
d talibus[d] nō ita eſt in culpa. ſꝫ Bar. dicit ꝙ eſt in dolo per. l. ꝙ Nerua. gl.
e dicit verū. ⁊ Bar.[e] errat: q̄ in rebus cōibus vel quaſi irregulata diligē
f tia eſt culpa, non dolus: vt. ff. fam. ercíſ. l. heredes[f]. §. nō tantū. mitius e-
nim eſt agendū cū eo, qui quodāmodo rē ſuā neglexit. Non obſt. l. ꝙ Ner
24 ua. q̄ ibi loquit̄ in re prorſus aliena, ſiue fideicō. ¶ † Sequitur videre
que culpa veniat in actione ex teſtamēto. circa qd gl. videtur variare. de
leg. j. l. cū res. §. culpa. ⁊. l. ſi ſeruus. §. cū quid. ⁊ ad treb. l. mulier. §. ſed e-
nim. Bar. ſm Pet. diſtinguit: aut heres qui cōuenit̄ actione ex teſtamē
to, percipit modicā vtilitatē ex legato, vel nullā: tunc tenet̄ ſolū de do-
lo, ⁊ lata culpa. vt. d. §. ſed enim. aut ecōtra heres habet magnā vtilitatē:
legatarius modicam: tunc venit leuiſſima, vt. d. l. cum res. §. culpa. Aut
vterqꝫ magnam vtilitatem: tunc venit leuis: ⁊ ſic vltime voluntates re-

a ¶ Utrum. Uide Bar. in. l. ꝙ Nerua. in vi. col. ⁊ ibi dixi quid in mino. ff. depoſi.

b ¶ Executoribus. Adde Jmo. in. c. cum res. ⁊ ibi per Bald. ff. de leg. j. ⁊ in. l. ſi ſeruus legatus. §. cum quid. eo. tit. de lega. j.

c ¶ Culpa. Adde no. per gloſſ. ⁊ Doc. in. l. ſi mora. ⁊ in. l. ſi conſtante. §. ſi maritus. ff. ſolu matri.

diguntur ad inſtar 3ctuū, vt. d. §. cū qd. ſm Petr.
⁊ Bar. ¶ Tu dic vbi Bar. dicit, aut cōſegt vtili-
tatē ex legato ⁊c. debuit dicere ex hereditate. ex le-
gato enim heres grauatur, ⁊ nō honorat̄: vt. ff. mā.
l. ſi hereditatē. ⁊ ió tex. in. d. l. mulier. §. ſed enim. cū
miniſterio loquitur de fideicōmiſſario vniuerſali
vbi heres totū vel fere totum reſtituere rogatur, ⁊
ſic iudicio teſtatoris nihil vel parū eſt laturus, vt
ff. ad. l. falci. l. Titia. ¶ Sequit̄ videre de delictis,
⁊ de hoc dic vt plene dixi in. l. ſi quis non dicam ra
pere. ſ. de epiſ. ⁊ cle. ⁊. ff. de offi. preſi. l. Diuus. in ſi.
25 ¶ † Et ſcias ꝙ nulla pena eſt ordinaria ratione
culpe leuis, vel leuiſſime, vt eſt ibi tex. not. ⁊ etiam
in penis ſtatutorum, ſi ſtatutum non facit doli mē-
g tionem, nec nos facere debemus:[g] quia non debe-
mus ſtatutū gloſſare ex nobiſipſis, vt. l. proſpexit.
qui ⁊ a quibus. tamen ſi pena atrox imponitur per
h ſtatutū, reqrit̄ lata culpa:[h] q̄ leuis nō eſt talis cul-
pa, quam lex abhorret, lꝫ extraordinarie puniat. ad
hoc facit qd not. in. l. libertorū. §. pe. ff. de his qui
26 no. infa. ¶ † Modo ſequit̄ videre de quarta prin-
cipali. q. ſ. de excluſione culparū. ⁊ de excuſatione
penarū. premitte ꝙ maior eſt innocētia nō deliqſſe
ꝙ̄ habere excuſationis bn̄ficium, vt. l. j. in fin. ff. ne
quis eū. cū. l. ſeq. vbi de hoc. ⁊. ſ. de infa. l. decurio-
nes. dico igit̄ cōtra primum. ꝙ innocens eſt ille q
ſe diligēter habuit in faciendo facienda, ⁊ omitten
do omittenda, verbi gratia. qui fecit omnia que fie
ri pn̄t, in culpa nō eſt, vt. ff. locati. l. ſi merces. §. fin.
Item non eſt in culpa ille qui fecit qd neceſſe eſt
fieri, licet alij noceat, vt. ff. loc. l. in naue ſaupheli.
i Itē in culpa non eſt qui bono viro credidit[i]: vt. ff.
commo. l. argentum. Itē q̄ obuiare non potuit ce
leriter, puta propter flumen, qd erat in medio, vt. ff.
de noxa. l. in delictis. Item qd ſit virtuoſe, omnē
culpam excludit, vnde non poteſt eſſe culpa niſi in
actu defectiuo, vt. ff. ad. l. aqui. l. qua actione. §. ſi
in colluctatione. ¶ Item non eſt in culpa ille qui
non facit qd non eſt in poteſtate ſua, vt. ff. ad. l. aql.
l. quēadmodū. §. ſi nauis. Item vitium naturale
cui factū hominis nō patrocinatur, nō eſt culpa, ſꝫ
natura. ff. de dā. infect. l. fluminū. §. vitium. ⁊ dicit
ſcrīs T.yo. ꝙ vulpi dolus nō imputat̄ ad vitium,
quia natura eius talis eſt. Item non eſt culpa face
re artem ſuam bona fide, licet non fuerit curioſus
in explorando, vt no. ff. de rei ven. l. in rē. §. tignum.
Item non eſt culpa ludentibus impellere vnus al
terum: q̄ eſt de natura ludi: vt legitur ⁊ no. ff. ad. l.
aquil. l. ſi ex plagis. §. ſi. Itē ꝫ nō eſt culpa fodere in
ſuo. vt. ff. de dam. infect. l. proculus. omnia hec ⁊ ſi
27 milia innocentiam cōſilij probant. ¶ † Sequitur
videre vltimū. ſ. an culpa poſſit excuſari per caſū,
circa qd dic, ꝙ aut culpa tranſit in ſpeciem more,
qd non poteſt eſſe niſi obliga. perfecta: ⁊ tunc non
excuſatur per caſum ſuperuenientem: vt. l. ꝙ te. ff. ſi
cer. pet. aut culpa non tranſit in ſpeciem more, qd
eſt in obligationibus nondum perfectis: ⁊ tūc re-
fert, aut culpa non eſt ordinata ad caſum, ⁊ excuſa-
tur per caſum, vt. l. ſi vehenda. §. iidem iuris. ff. ad
l. rhodi. de iactu. Aut culpa eſt ordinata ad caſū.
⁊ tunc non excuſatur per caſum, vt. ff. commodati.
l. ſi vt certo. §. ſed interdum.

d ¶ Dotalib⁹. Eſt gl. in. l. in reb⁹. ff. de iure dot.

e ¶ Barto. ſ. in. l. ꝙ Nerua. in. iij. opp.

f ¶ L. heredes. Nō de vt per Bart. in l. ꝙ Nerua. in. iij. op. ff. depo.

g ¶ Debemus. No. ſi ſtatutū nō facit mētionē doli: nec nos facere debe-mus. vide Bal. in l. j. ff. ó leg. ⁊ Bar. ⁊ q̄ ibi no. in. l. j. §. hec aūt. ff. ſi quis teſt. li. eſſe iuſ. fue. ⁊ adde ad hoc di-ctum Bal. ſin. ⁊ di ctum Jnn. in. c. ſi cut dignū de ho-mi. And. Barba.

h ¶ Lata culpa. No. ꝙ ſtatutū pu niēs delictum, nō videt̄ ſentire de le uiſſima culpa, vel leui. vide Bald. in l. j. ff. de legit. vbi aliter videt̄ loqui ⁊ in. d. l. ſi qs non dicā rapere. ⁊ in. l. qd ergo. §. pena. ff. de his qui not. infa. An. Barba.

i ¶ Credidit. Not. ꝙ culpa caret, qui bono viro credi-dit. vide glo. no. l. Titio fundus. ff. de cōdi. ⁊ demon. ⁊ Ange. qui enu-merat multa in. l. j. ff. de eo per quē fa. erit. Bald. in. l. iuris ignorantia. C. qui admit. ⁊ qd not. dn̄s meus in c. j. de commo. ⁊ qꝫ pulchre dixi An-ge. in. l. ſi a bone ſi dei. ff. de rei vēdi. ⁊ vide bo. tex. l. ar gentum. ff. cōmo. And. Barba.

¶ Lex ſexta.

CReditor qui. Creditor tenetur de dāno ſua culpa dato tēpore obligatio-nis. h. d. ¶ No. bonū tex. quomodo de-beat formari libellus in pignoratitia: q̄ perit̄ red-di res in tali ſtatu intrinſeco, in quali erat tēpore pignorationis. Habes etiam hic text. expreſſum, quod creditor nō poteſt pomiferas arbores abſcin dere. ſecus in ſylua cedua, quod eſt in fructu. ¶ In

a ¶ Fieri vaſtum. An poterit dari vaſtũ in re pignorata, vide text. not. in materia iſta in. l. res que. §. res. ff. de iur. ⁊ l. in venditione. §. penulti. ff. de bo. aut. iud. poſ. quẽ alle. Albe. de ro. in trac. ſta. in. ij. parte. l. fun-dũ. ff. loca. ⁊ l. ij. ⁊ ibi Bar. j. ex qui. cau. ſer. p pre. li. acc. ⁊ Bal. in. l. i. §. ſeruus. ff. ad ſil. poſt Bar. Ang. in. l. Luci⁹. ff. d euictio. ⁊ ibi alle. Bal. hic. And. Barb.

b ¶ Ad molẽdinũ. Ex quo maior ps hominum aliquid putat, non dicitur quis in culpa ſi id facit.

c ¶ Pignoratitia. Dixi poſt Barto. in. l. naturaliter. ff. de acqui. poſſ.

d ¶ Breuiter. Uide hic gl. ⁊ Bal. in. l. ſi alienã. ff. ſol. matri. ⁊ in. l. cõmodare. ff. cõmo.

e ¶ Opp. gl. Adde Bal. in. l. ſi quis in tantã. in vlti. colũ. j. vnde vi. ⁊ in. l. generali. j. de decuri. lib. x.

f ¶ Tolerari. Adde qd no. Bal. in. l. nihil. j. d vin. li. ⁊ apud conſ. ma. Pe. Panormi. iuris vtriuſq; doc.

g ¶ De vxore. Not. qd habui florentie de facto. ⁊ non allegabatur Bal. hic. ⁊ vide Bal. in. l. pe in princi. j. de non nu. pecu. ⁊ in. l. j. j. de ſer. pi. da. ma. et facit. l. ſi filio. la. ij. in princi. ff. ſol. ma. cum ibi no. per doctores.

h ¶ Fructus. Adde hic Bald. in. l. j. ſ. eod.

i ¶ Dictio per. Uide Bart. in. l. ex arrali pacto. j. de act. emp. ⁊ per Jo. an. in. l. cũ cõtumacia. de heredi. in. vj. in nouel.

☞ Adde iſtum in l. ex arrali. j. de ac. emp. Panor. in. c. ſi conſtiterit. num. xiiij. ⁊ qd ibi poſui in apoſt. ad ipſum, in ver. no. p fictionem. extra de accu.

text. ibi, exigere. ⁊ rem pro ipſis accipere. ⁊ vendere. quod eſt not. ff. de pi. ac. l. ſi neceſſarias. in fin. Bald.

¶ Lex ſeptima.

SI nulla culpa. Uera amiſſio prodeſt, ſimulata non prodeſt: hoc dicit.

¶ Lex octaua.

PIgnus. ¶ Res perit domino rei: ⁊ non eſt in culpa qui facit qd fieri eſt conſuetum: vel qui facit qꝫ facit maior pars hoium,
1 h. d. ¶ † Et no. qꝫ. j. reſponſum allegatur ad. q. ſi debitor cõmiſit maleficiũ, vtrũ rei pignorate in
a uito creditore poterit fieri vaſtuz, [a] an vero prius debeat ſolui creditori. dicit Jac. de are. qꝫ creditor nõ põt impedire vaſtũ: ſi poſt vaſtuz remanet tãtũ qꝫ ſibi ſufficiat, ⁊ ita ſimpliciter recitat Cy. hic ⁊ Bar. dicit qꝫ imo põt impedire in. l. j. ff. ad ſill. qꝛ non debet delictũ debitoris officere ſecuritati creditoris, hac rõne vxor poteſt defendere ne fiat vaſtũ in rebus mariti delinquentis. colonus tñ vel inquilinus, non põt hoc defendere: vt. ff. loca. l. ſi fundus, niſi ipſe ob contractũ conductio
2 nis haberet bona obligata. qd eſt not. ¶ † Item facit hec. l. ad. q. de ruſticis, quorum maior pars
b iuit ad molendinum. [b] ⁊ incurſu hoſtium perdite ſunt beſtie. qd non preſumatur culpa ex quo maior pars hominum ville putabat tute accedere, qd tene menti quia ſepe cõtingit de facto.

1 ☞ Creditor vel eius heres nõ preſcribi pignus longo tempore.
2 Pignoratitia actio, quare non tollitur longo tẽpore.
3 Debitor qui agit rei vendi. contra creditorem an debeat ſe probare dominum.
4 Creditor qui quondam poſſedit, an preſumatur hodie poſſidere.

¶ Lex nona.

NEc creditores. ¶ Soluo debito, vel oblato et conſignato legitime, creditor poſſidens pignus conueniri põt a debitore duplici via, ſcꝫ rei ven. ⁊ pignoratitia directa. Econtra autem ſi debitor poſſidet, nec debitum ſit ſolutum, vel legitime cõſignatũ cõueni aꝛ creditore hypothecaria: preſcrip. long. tẽp. nõ obſtãte in aliquo caſuuz
1 predictorũ. h. d. ¶ † No. qꝫ creditor, vel eius heres longo tẽpore non preſcribit. ¶ Secundo qd niſi agẽs dꝫ pbare originalẽ cãm ſue intẽtionis. ¶ Tertio not. qꝫ ſiue creditor excipiat ex hypothecaria, ſiue agat, dꝫ probare debitũ. Itẽ dꝫ probare hypothecã. ſed non tenetur hypothecantẽ dñz pbare, vel quaſi: vt no. j. ſi ali. res pi. da. ſit. l. cũ res. ⁊. ff. de pb. l. añ oia. ff. de pig. l. ſi ab eo. iſti.
2 de ac. §. Itẽ Fuiana. ¶ † Quero, quare pignora
c titia [c] nõ tollit lõgo tpe. Rñ. qꝛ eſt actio perſonalis: vt. ſ. de cõſti. pec. l. ij. Scdo q̃ro q̃re rei vẽdicatio non tollit lõgo tpe. Rñ. qꝛ poſſidẽs hꝫ ſciẽtiam rei aliene. lꝫ enĩ creditor nõ poſſideat mala fide: qꝛ hꝫ cãm poſſidẽdi per traditionez debitoris: tñ ſcit rẽ alienã. ⁊ ſic not. qꝫ ſcientia rei aliene etiã ſine mala fide, impedit preſcriptionez. ſimile ff. cõmu. diui. l. cõi diuidundo. §. inter predones. verſi. ⁊ ſi precario. h. d. gloſſ. hic. quod tene mẽti.
3 ¶ † Quero an debitor qui agit rei ven. cõtra creditorẽ, debeat probare ſe dñm. quidã dixerũt qꝫ nõ: qꝛ creditor pretẽdens hypothecã, videt eam pretendere cũ effectu, qꝛ cauſat a dñio debitoris: ſaltẽ ex quaſi dñio. vñ ſi libellus formatur a dñio, quaſi neceſſe hꝫ creditor alterum fateri, ſecus ſi creditor non pretẽderet hypothecã, ſed ſimpliciter negaret: qꝛ tunc debitor haberet neceſſe probare de dñio, vel quaſi. Alij dicunt indiſtincte: qꝛ ſi debitor hypothecã pretendat: nõ videt fateri: qꝛ per excep. nõ fateret: qꝛ potuit eſſe hypotheca facti, non iuris: ⁊ qꝛ debitor agens agit vt quilibet dominus: ergo debet probare ſe dominũ, vt. ff. de rei ven. l. in rẽ
d actio. Breuiter [d] dico qꝫ an creditor referendo dñij queſtione, eneruat pignoris cõuen. vt qꝛ dicit ſe dñm, ⁊ hoc põt allegare: vt. ff. de reg. iu. l. necꝫ pignus. aut nõ eneruat pignoris conuentionẽ: vt qꝛ excipit de dominio, vel quaſi dñio tertij. ⁊ hoc nõ põt cõtra illũ a quo hꝫ cãm ad quẽ de iure
4 requirit dñiũ, vel quaſi: vt dixi. ſ. ſi ce. pe. l. ij. ⁊ l. nõ vñ originẽ. ¶ † Quero, nũquid creditor qui quõdã poſſedit, preſumat hodie poſſidere. Rñ. ſic: qꝛ omnis qui culpe nomine tenet, preſumit poſſeſſionẽ retinere. iuſti⁹ eſt hoc in eo preſumere, qꝫ preſumere culpã poſſeſſionis omiſſe, qd dic vt dixi. ſ. de in integ. reſt. l. mili. l. ſi minorẽ. In text. ibi, originẽ. ¶ Not. iſta verba originem rei probare potes ⁊c. ¶ Uendicare dominium. ſ. declarando rem: non ratione dominij vendicat, reſtituendam tibi. vnde agens rei vendi. aliquid vendicat declarandum, aliquid reſtituendum. ita debent exponi omnes tex. ſimiles. ¶ Extorquetur. ſ. a iure, imponitur.

¶ Lex decima.

PIgnoris. ¶ Pignoratitia competit ſoluto debito. hoc primo. creditor non poteſt hypothecã ſine pacto, vel iudicis decreto inuadere. h. d. ſcdo. Et
1 hꝫ duas partes, que per ſe patent. ¶ † Op. [e] gl. de. l. vtiq; de
e dã. infec. vbi lꝫ propria authoritate poſſidere, dicit gl. qꝫ ibi debitor erat ſuſpectus de fuga. ⁊ quotidie allegamus iſtã gl. qꝫ illud qd operatur fuga in actu, operatur in promptu. facit. ff. de pig. l. queſitum. ſecunda ſol. eſt qꝫ ibi non eſt occupatio noue poſſeſſionis, ſed conſeruatio veteris poſſeſſionis. qd eſt etiã no. facit. j. de iur. emphy. l. ij. ⁊. j. qꝫ cũ. e. l. ſi ſeruus. ⁊ dic vt ibi offerre põt. Adde dicit Inno. qꝫ nõ dicitur tolerari [f] in poſſeſſio-
2 le qui eſt intruſus. de accu. c. qualiter ⁊ quando. per Inn. ¶ † Sed que
g ro. quid de vxore [g] habente obligata bona viri pro dote: vtrũ marito mortuo. põt propria authoritate remanere in detentione domus quam cum marito viuẽte inhabitabat iure familiaritatis, ⁊ tanquam vxor, ⁊ videtur qꝫ iſta detentio non habeat vim poſſeſ. vt. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poſ. ergo non poteſt propria authoritate poſſidere. ¶ In contrarium videtur: quia detentio peruenit ad eam ſine vitio: ergo licite retinet: vt plene dixi. ſ. commod. l. ſub pretextu. ⁊ quia ſuperuenit cauſa. ſ. mors viri. ⁊ quia vidua, adhuc eſt imago viri mortui. loquor de ea que non eſt in poſſ. miſſa ventris nomine. nam illa poſſidet alio reſpectu, quoniam dotis nomine, nec poteſt interuertere poſſeſ. poſthumo. vt. ff. ſi mulier ventris nomine. l. j. §. neceſſario. vbi videas.

¶ Lex vndecima.

h **QUominus.** ¶ Fructus [h] extẽuant ſortem: quod intellige quãdo cum ſorte recipiunt functionem, vel a prin. vt penſio dom⁹, vel ex poſt facto: quia ſunt conſumpti. vel quaſi, puta commixti ita quod nõ poſſunt diſcerni. ⁊ adde quod dixi. ſ. eo. l. j.

¶ De inſtitoria ⁊ exercitoria actione. Rub.

1 ☞ Per, dictio, quot modis accipitur.
2 Exercitor nauis ad hoc vt obligetur per magiſtrum nauis, quatuor ſunt neceſſaria. 3.
4 Subſtituere prohibitus poteſt per nuntium explicare. 5.
7 Executor teſtamenti cui mandatum eſt quod nihil faciat ſine conſilio guardiani fratrum minorum, an teneatur eius conſilium ſequi.
7 Quid ſi dicatur ſine conſenſu vel ſine conſcientia. 8.
9 Contractus ſi fiat cum ſacriſta vel cum priore clauſtrali, vel cum guardiano altarium, an eccleſia obligetur. 10. 11.
12 Exercitoria vel inſtitoria non agitur vbi conſenſus domini non eſt.
13 Magiſter nauis vel inſtitores ſimpliciter inſtituti, an quilibet videatur habere mandatum inſolidum.
14 Plures exercentes nauem, qualiter obligentur.
15 Subſtantia circa bonam fidem, an reddat actum commiſſum ipſo iure nullum.

¶ Super iſta materia valde vtili ⁊ opulenta, plurima bona dicam. ſuppoſita tali rubricella, videlicet de his qui per alios obligantur: ⁊ qꝛ iſta
1 materia latius patet in libris ffor um. ¶ † Premitto qꝫ iſta dictio [i] per,
i quãq; denotat cãm efficientẽ, ſicut ſcribitur Jo. j. omnia per ipſum facta ſunt. ⁊ hoc mõ obligat heres per defunctũ, extẽſis radicibus obli. defuncti ⁊ heredis: vt. ſ. vt ac. ab here. ⁊ contra here. l. j. Ideo dico radicibus: qꝛ radicale ⁊ primũ principiũ a defuncto accepit radicẽ penes ordinationẽ defuncti. ⁊ illa radix ita trãſfundit ad heredẽ, ac ſi eſſet vna plantata in vno loco nata, que inde fundaret: ⁊ cũ ſuis radicibus alibi plantaret. nõ eſt ſic in ceſſionario: qꝛ nõ tranſeunt ad eũ radices, ſed palmites, non enim radicaretur a cedente. ¶ Quãq; dictio per, denotat cauſam inſtrumentalem ſiue organicam, ⁊ hoc dupliciter: quia quedam eſt cauſa inſtrumentalis mere ⁊ ſimpliciter, ⁊ hoc modo dominus obligatur per nuntium